

מהלכות ראש השנה תשע"ח / הרב אליקים לבנון

ערב ראש השנה - יום רביעי, כ"ט אלול

- א. נוהגים לצום מעלות השחר (04:51). יש המתענים עד כניסת יום טוב של ראש השנה בצאת הכוכבים, אך הרוב מתפללים מנחה גדולה בשעה 13:02, ולאחריה שוברים את הצום. גם המתענים אינם מוציאים ספר תורה לקריאת "ויחל" ולא אומרים "עננו" בחזרת הש"ץ. יחיד המתענה אומר "עננו" בתפילת המנחה בלחש (המתענה עד המנחה לא יאמר "ביום צום תעניתנו").
- ב. כאמור, אחרי תפילת שחרית אין תוקעים בשופר, כדי להבדיל בין תקיעות רשות לתקיעות חובה.
- ג. בסיום התפילה נוהגים להתיר נדרים.
- ד. **עירוב תבשילין:** כאשר ראש השנה סמוך לשבת, יש להניח עירוב תבשילין, כדי שאפשר יהיה להכין תבשילים ביום טוב, שהוא יום חמישי ושישי, ולהדליק נרות לכבוד שבת. בערב ראש השנה לפני כניסת החג, יקח כל ראש משפחה בביתו חלה, לחמניה או פת אחרת אפוייה, יחד עם תבשיל כמו בשר, דג או ביצה, ויחד את שני המאכלים הללו לשבת. יש לברך "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מצוות עירוב", ולומר: "בעירוב הזה יהיה מותר לנו לאפות ולבשל ולהטמין ולהדליק נר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת, לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת". את הפת והתבשיל יש לשמור לפחות עד כניסת שבת, ונוהגים לאוכלם בסעודה שלישית. המשתמש בפלטה חשמלית בשבת, יזכור להדליקה כבר ביום רביעי (אפשר עם שעון-שקע), כדי שתהיה מוכנה לשבת.

יו"ט ראשון של ראש השנה - ליל חמישי, א' תשרי

- א. **חשוב לזכור:** יש להדליק נר נשמה, כדי שאפשר יהיה להדליק ממנו את הנרות בלילה השני ואת נרות השבת. אם אין נר נשמה המספיק ל-48 שעות (עד ליל שבת) יש להכין נר נשמה **נוסף**, שאותו ידליקו בלילה השני וממנו ידליקו את נרות השבת.
- ב. הנשים מדליקות את נרות החג ומברכות שתי ברכות: "להדליק נר של יום טוב" ו"שהחיינו". ביום טוב עדיף לברך את שתי הברכות **ולאחר מכן** להדליק את הנרות, כדי שתהא ההדלקה "עובר לעשייתן" (בשונה מהדלקת הנרות בשבת שבה מדליקים ולאחר מכן מברכים).
- זמן ההדלקה הרגיל הוא כפי הנהוג בערבי שבתות, כחצי שעה לפני השקיעה (או בכל מקום כמנהגו). יש הנוהגות להמתין ולהדליק את הנרות לאחר שהגברים חוזרים מבית הכנסת, כדי להדגיש שזהו יום טוב שבו מותרת העברת אש, האסורה בשבת רגילה.
- ג. בכל **תפילות** עשרת ימי תשובה אומרים "המלך הקדוש" ו"המלך המשפט" ומוסיפים "זכרנו לחיים", "מי כמוך", "וכתוב לחיים" ו"בספר חיים" כנהוג.
- ד. בקידוש מברכים שלוש ברכות: "בורא פרי הגפן", "מקדש ישראל ויום הזיכרון" ו"שהחיינו". נשים שברכו "שהחיינו" בהדלקת הנרות, תזרנה שלא לברך שוב "שהחיינו". אם שומעות מהמקדש, כמוכן תענינה אמן.
- ה. **בתחילת** הסעודה, לאחר נטילת ידיים ו"המוציא", נוהגים לאכול "סימנים", על פי דברי חכמים (מסכת כריתות ה' ב') האומרים: "סימנא מילתא", כלומר: יש בכוחו של סימן הנעשה בתחילת שנה, להתוות דרך לכל השנה כולה. נוהגים לאכול תמרים, רימונים, תפוח בדבש, ראש של בעל חיים כשר וכדומה, כל אחד כמנהגו. יש המקפידים לברך בראשונה ברכת "בורא פרי העץ" על התמר, הואיל והוא משבעת המינים וקרוב ביותר בפסוק ל"ארץ", ועל כן הוא קודם לרימון ולתפוח. לעומתם, יש המברכים בראשונה על תפוח הטבול בדבש ופוטרים את שאר המינים, מאחר וכעת הרצון הוא לאכול מן התפוח ולא מהתמר, ולכן אפשר להקדימו. חשוב מאוד לבדוק ולוודא שהפירות אינם מתולעים, כל פרי בדרך הבדיקה המתאימה עבורו.
- ו. בשני ימי ראש השנה מצווה לשמוע קול שופר, כדברי הכתוב: "יום תרועה יהיה לכם". ביום הראשון מצוותו מדאורייתא וביום השני מדרבנן. חייב כל אדם לשמוע לפחות שלושים קולות. אנו נוהגים לשמוע שלושים קולות ראשונים, בתקיעות דמיושב, ומוסיפים ותוקעים על סדר הברכות בתפילת מוסף, למלכויות, זכרונות ושופרות ומשלימים למאה קולות בסיום התפילה.
- אם יש חולה או מי שאינו יכול לבוא לבית הכנסת לשמוע את התקיעות, מצווה לתקוע לו כדי שיזכה אף הוא לשמוע קול שופר. די לתקוע עבורו שלושים קולות.
- אף שמעיקר הדין נשים פטורות משמיעת קול שופר, הואיל וזו מצוות עשה שהזמן גרמא, בכל זאת נהגו הנשים להשתדל לשמוע קול שופר. כאשר תוקעים לנשים: אם יש גבר שלא שמע קול שופר, הוא יברך את כל הברכות, והנשים תענינה אמן. אם אין גבר שלא שמע, ויש אשה אשכנזיה, היא תברך ותוציא את שאר הנשים. אם כל הנשים ספרדיות, יתקע להן בלא ברכה.
- ז. בתפילת מוסף נוהגים רבים לכרוע ב"עלינו לשבח". יש לזכור להביא לבית הכנסת מגבת וכדומה, על מנת לחצוץ בין הפנים לבין הקרקע.

המתפללים תפילת מנחה גדולה מיד לאחר תפילת מוסף, לא אומרים "אבינו מלכנו" במנחה.
ביום הראשון של ראש השנה לאחר תפילת מנחה, נוהגים ללכת למקור מים או למים נקווים ולומר "תשליך".
ח. שני ימי ר"ה, מחמירים להחשיבם גם כקדושה אחת וגם כשתי קדושות. הואיל והם קדושה אחת, כיום אחד ארוך, אין הבדלה בין היום הראשון ליום השני.

מאידך, הואיל ושתי קדושות הן, אסור להכין דבר מיום טוב ראשון לשני. בשל כך, אין לשטוף כלים ביום שני אחר הצהריים לצורך הלילה, אסור להכין את הנרות בפמוטים שלהם מבעוד יום, כדי להדליקם בכניסת ליל יום טוב שני, ואין לבשל או לחמם תבשילים לצורך ליל יו"ט שני. **הוצאת מאכל קפוא מההקפאה מבעוד יום כדי שיופשר, מותרת.**

רק בסוף היום הראשון, ביום חמישי בלילה מזמן צאת החג (בשעה 19:15) אפשר להתחיל לחמם את התבשילים לצורך הסעודה ולהכין את נרות החג. לאחר תפילת ערבית של ליל שני של ראש השנה, רצוי לעשות הפסקה ללימוד קצר וכדומה, כדי שיהא די זמן להכין את הדרוש לסעודת הלילה.

✍ **יום טוב שני של ראש השנה - ליל שישי, ב' תשרי**

- א. זמן הדלקת נרות הוא לאחר צאת החג, החל מ- 19:15 ואילך.
לצורך ההדלקה יש להעביר אש מנר הנשמה שהודלק בערב ראש השנה!
גם בלילה השני מברכת האשה שתי ברכות בהדלקת הנרות: "להדליק נר של יום טוב" וברכת "שהחיינו". רצוי שתניח לפניך פרי חדש או בגד חדש ותכוון בברכת "שהחיינו" גם עליו, אך גם אם אין לה פרי או בגד חדש תברך "שהחיינו" בשעת ההדלקה.
- ב. גם בזמן הקידוש רצוי שהמקדש ילבש בגד חדש או יניח לפניו פרי חדש ויתכוון בברכת "שהחיינו" גם עליו. אם אין לו, יברך "שהחיינו" בכל מקרה.
- ג. בתקיעת שופר ביו"ט השני ספרדים אינם מברכים "שהחיינו". תוקע אשכנזי לכתחילה יניח לפניו פרי חדש ויתכוון בברכת "שהחיינו" גם עליו. אולם, גם אם אין לו פרי חדש יברך "שהחיינו".

✍ **שבת שובה, פרשת האזינו - ג' תשרי**

- א. את ההכנות לקראת שבת יש להקפיד ולסיים לפני זמן כניסת השבת והדלקת הנרות, ביום שישי. עד זמן זה יש לדאוג לחמם (או לבשל) את כל התבשילים לשבת, ולהניח אותם על פלטה של שבת.
- ב. את נרות השבת יש להדליק מנר הנשמה שהודלק בערב ראש השנה!
זמני הדלקת נרות שבת:
מנהג ירושלים: 18:00 (40 דקות לפני שקיעה).
מנהג חיפה ועוד: 18:10 (30 דקות לפני שקיעה).
מנהג תל אביב ועוד: 18:18 (22 דקות לפני שקיעה).
- ג. ביום השבת הקידוש הוא כמו בכל שבת.
- ד. אין להוסיף עולים בקריאת התורה בפרשת האזינו, אלא עולים שבעה קרואים בלבד.
- ה. הבדלה לכל שלושת הימים עושים במוצאי שבת, כרגיל.

✍ **צום גדליה - יום ראשון, ד' תשרי**

- א. השנה חל ג' תשרי בשבת, לכן נדחה הצום ליום ראשון.
תחילת הצום בעלות השחר, בשעה 04:55.
ההולך לישון במוצאי שבת ורוצה לקום בלילה, לאכול או לשתות לפני עלות השחר, יתנה לפני שנתו, שאינו מקבל את הצום בשינה.
- ב. "חולה" פטור מלצום.
הגדרת חולה היא: חלה כל גופו או נפל למשכב. לכן, מי שיש לו חום, או כאב ראש חזק (מיגרנה) וכדומה, מוגדר כ"חולה בכל גופו" והוא פטור מלצום.
מעוברות או מניקות פטורות מהצום. אולם, המנהג הוא שהן מתחילות לצום, ואם חשות חולשה (מעבר לחולשה הרגילה שמחמת הצום), תשבורנה את הצום מיד. בכל מקרה שמעוברת או מניקה מסופקת אם לצום או לא, לא תצום.
- ג. הפטור מלצום רשאי לאכול ולשתות ללא הגבלת כמות, כמה שהוא צריך.
סיום הצום בשעה 18:55.

יהי רצון שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, ותכתב לחיים טובים ולשלום!